

Analysis of three children stories by Rifat Ilgaz in view of their convenience for reading classes in elementary schools*

Belgin Tanrıverdi**

Özlem Apak***

ABSTRACT. The aim of this paper is to analyse three stories: “Küçükçekmece Okyanusu”, “Öksüz Cıvcıv” and “Cankurtaran Yılmaz”, which were meant for children and written by a teacher of Turkish and author, Rifat Ilgaz. These three books are analysed with a view to check their convenience in fulfilling the needs of reading classes. Also, the analysis comprises the responses and comments of 105 elementary school teachers and 125 elementary school children. A highly reliable and valid “Book Evaluation Scale” which was developed by researchers is used as a measuring tool. Findings of the study indicate that the elementary school teachers found the books “efficient” or “very efficient” with respect to the language employed in them, their form, organization, literary value and convenience for children. But the pictures used in the books are found “partly efficient”. The students answered a questionnaire with questions selected from an activity called “I Love Reading Books”, which takes place in reading classes. The suggestions herein are formed in accordance with the answers obtained from each group.

Key Words: children stories, Rifat Ilgaz, reading classes, elementary schools, criteria for selecting books

SUMMARY

Purpose and significance: The juvenile fiction has a significant function in child development. The juvenile publications are very significant as they improve a child’s reading skills, written and spoken narration, visual reading, visual presentation, learning new vocabulary, motivation for reading and activation in intellectual processes. However, the low number of scientific institutions which work on juvenile fictions and books creates an obstacle for reaching qualified juvenile literary works (Şirin, 2000, Yalçın vd., 2002). According to a research conducted by Erdoğan, the analyses of books in Turkey are mainly about course books and also these analyses are generally on limited issues such as the content, graphical designs and visual elements. The aim of this paper is to analyse three works of Rifat Ilgaz, namely “Küçükçekmece Okyanusu”, “Öksüz Cıvcıv” and “Cankurtaran Yılmaz”, in terms of their convenience for the reading classes of the 4th and 5th grade elementary school students. The criteria of the Ministry of Education for book selection are also taken into consideration and the findings of this study are scrutinized with a view to make a contribution to the Ministry of Education and elementary school teachers.

Methods: The research is carried out with scanning method, the theoretic bases are collected with scanning method and the qualitative data for the fictions are collected with the generated scale. The total field for this survey is the 5th grade students and teachers of Elementary Schools in Kocaeli. The sampling group of this survey is the amount of students and teachers which can represent the total field. The findings of this survey are maintained with “Novel Evaluation Scale” which was generated by the researchers. The research scale consists of six dimensions: (1) Literary Value, (2) Clarity and Simplicity in Narration (3) The perfection in the pictures (4) The perfection in form and organization (5) The convenience for the children’s interest and motivation and (6) The approval of Children.

* This article was presented in The Symposium of Rifat Ilgaz held by Kastamonu Meslek Yüksekokulu in 13–15 May, 2006

** Assist. Prof.Dr. Belgin Tanrıverdi, The University of Kocaeli, Educational Science Department, Educational Faculty tanriverdi@kou.edu.tr

*** Research Assist. Özlem Apak, The University of Kocaeli, Primary Education Department, Educational Faculty. ozlemapak@kou.edu.tr

Results: According to the findings of this research, the most efficient story in terms of the literary value is “Küçükçekmece Okyanusu”. The teachers who participated in this research found this book “very efficient”. Cankurtaran Yılmaz and Öksüz Cıvcıv were evaluated as “efficient”. The clarity and simplicity of narration was found “efficient”. The selection of the pictures was found as the most negative aspect. Especially the pictures in Öksüz Cıvcıv are found “partly efficient”. Unlike the ones in the cover, the pictures inside the books are found more negative. The form and organization of the books are found much more positive than the pictures. The teachers participated in this research, found “Cankurtaran Yılmaz” more efficient than the other two books, in terms of convenience for the children’s interests and motivation. This book was acknowledged to be “very efficient” while the other two books, “efficient”. According to the children Öksüz Cıvcıv is deemed “very efficient”, however the other two books were evaluated as “efficient”. When the results of the last group are analysed, the positive effects of the three books (especially Öksüz Cıvcıv) on children’s personal lives and school lives are boldly emphasized by the teachers. Taking the Ministry of Education’s principles of book selection into consideration, it can be said that all of these three books are “efficient” for the aims of reading classes and in their potential for contributing to lessons.

Discussion and Conclusions: In our country, the course books are still perceived as the most effective tools and as a result the juvenile books are very essential for improving reading classes. In accordance to this, the selection and preparation of books are very significant. In this case, not only the writers but also the publishing houses and the teachers have great responsibilities. If the publishing houses and the class teachers are enlightened in these subjects, it is possible to gain great benefits from reading classes. In Foreign countries, some reliable institutions like ALA (American Library Association), analyze various juvenile books according to the scales they generate and publish a list of juvenile books convenient for children. In our country, the Ministry of Education couldn’t achieve any effective projects apart from determining the 100 Basic Works. If a unit is created under the constitution of Ministry of Education, and if this unit analyzes the juvenile fictions with some specific criteria, the efficient juvenile fictions can be recommended to schools and by this way the students can encounter qualified juvenile books, or the academic people who want to work on this field can be supported.

Rıfat Ilgaz'ın Çocuk Romanlarının Okuma Dersinin Amaçlarına Uygunluğu Açısından İncelenmesi*

Belgin Tanrıverdi**

Özlem Apak***

ÖZ. Bu çalışmada amaç kendisi de bir Türkçe öğretmeni olarak uzun yıllar öğretmenliğe gönül vermiş ve Türkçeyi genç kuşaklara sevdirmeye çalışmış bir yazar olan Rıfat Ilgaz'ın Küçükçekmece Okyanusu, Öksüz Cıvıv ve Cankurtaran Yılmaz adlı çocuk romanlarının okuma dersinin amaçlarına uygunluğu açısından incelenmesidir. Çalışmada Kocaeli ilinde yer alan 35 ilköğretim okulundaki 105 5. sınıf öğretmeni ile 125 5. sınıf öğrencisinin görüşüne başvurulmuştur. Ölçme aracı olarak konuyla ilgili yapılan kaynak taraması sonucunda araştırmacılar tarafından geliştirilen ve geçerlik güvenilirlik çalışmaları yapılmış bir "Kitap Değerlendirme Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırmanın bulgularına göre ilköğretim öğretmenleri her üç kitabı da kullanılan dil, çocuklara uygunluk, çocuklar tarafından kabul edilebilirlik, format ve organizasyon ve edebi açıdan "yeterli" ya da "çok yeterli" olarak değerlendirirken kullanılan resimler açısından "kısmen yeterli" olarak değerlendirmektedirler. Araştırmaya katılan öğrenciler ise Okuma dersinde yer alan "Kitap Okumayı Seviyorum" etkinliğinde yer alan sorulardan seçilmiş bir soru formuna yanıt vermişlerdir. Her iki grubun da yanıtları doğrultusunda bazı öneriler geliştirilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Okuma dersi, Çocuk Romanları, Rıfat Ilgaz, Kitap Değerlendirme Ölçütleri, İlköğretim Okulları

GİRİŞ

Bu bölümde, "Rıfat Ilgaz'ın Çocuk Romanlarının Okuma Dersinin Amaçlarına Uygunluğu Açısından İncelenmesi" konulu bu araştırmanın amacı, araştırmanın problemi ve konuyla ilgili yapılan çalışmalar yer almaktadır.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı yazar Rıfat Ilgaz'ın Küçükçekmece Okyanusu, Öksüz Cıvıv ve Cankurtaran Yılmaz adlı üç çocuk romanının; Milli Eğitim Bakanlığı'nın kitap seçme ölçütleri de göz önünde bulundurularak İlköğretim 4. ve 5. sınıf okuma dersi amaçlarına uygunluğu açısından incelenmesidir.

Bu çalışma ile toplanan verilerle:

1. Mili Eğitim Bakanlığı ve ilköğretim birinci kademe öğretmenlerine kitap seçimi konusunda katkı sağlamak;
2. Üniversitelerin ilgili birimlerinde görev yapan öğretim elemanlarına katkı sağlamak amaçlanmıştır.

Araştırmanın Problemi

Çocuk yazını, okul çağı çocuklarının gelişiminde önemli bir işlev görmektedir. Çocukların okuduğunu anlama, yazılı-sözlü anlatım, görsel okuma ve görsel sunu, kelime dağarcığının zenginleşmesi, okumaya

* Bu makale 13-15 Mayıs 2006 tarihinde Kastamonu Meslek Yüksekokulu tarafından düzenlenen Rıfat Ilgaz Sempozyumu'nda bildiri olarak sunulmuştur.

** Yrd.Doç.Dr. Belgin Tanrıverdi, Kocaeli Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Eğitim Fakültesi.

tanriverdi@kou.edu.tr

*** Arş. Gör. Özlem Apak, Kocaeli Üniversitesi, İlköğretim Bölümü, Eğitim Fakültesi. ozlemapak@kou.edu.tr

karşı isteklilik, zihinsel süreçlerin aktif kılınması gibi birçok gelişmeye katkı sağlayacak olan çocuk yayınları, çocuk gelişiminin önemli unsurlarıdır.

Çocuklara yönelik yazılan eserlerin niteliği konusunda çalışmalar yapan bilimsel kuruluşların nicelik ve nitelik anlamında yeterli olmayışı nitelikli çocuk edebiyatı ürünlerine ulaşmayı engellemektedir (Şirin, 2000, Yalçın vd., 2002). Söz gelişi, Erdoğan'ın araştırması (1999), Türkiye'de yapılan kitap inceleme araştırmalarının genellikle ders kitapları ve bu kitapların içerik, grafik tasarımı, görsel öğeler gibi sınırlı boyutları ile ilgili olduğunu ortaya koymaktadır. Çocuk kitaplarının uygun ölçütler göz önüne alınarak değerlendirilmesi çocuk gelişimi ve eğitimi ile ilgilenen bireylere katkı sağlayacaktır.

Araştırmada Yanıtlanacak Soru

Yazar Rıfat Ilgaz'ın Küçükçekmece Okyanusu, Öksüz Cıvcıv ve Cankurtaran Yılmaz adlı çocuk romanları İlköğretim beşinci sınıf okuma dersi amaçlarına hangi oranda uygundur?

Konuyla İlgili Yapılan Çalışmalar

2005 Türkçe Eğitim Programı'nda öğrencilere kazandırılması hedeflenen temel dil becerileri şu maddelerle ifade edilmektedir (MEB, 2005): Türkçeyi doğru ve güzel kullanma, eleştirel ve yaratıcı düşünme, iletişim, problem çözme, araştırma, karar verme, bilgi teknolojilerini kullanma, girişimcilik, metinler arası okuma, kişisel ve sosyal değerlere önem verme.

Çocuk yazını, sözü edilen bu becerilerin geliştirilmesinde önemli bir işlev görmektedir. Nitekim ders kitabının başlıca kaynak olduğu okullarımızda okuma neredeyse başlıca öğrenme yolu olarak kabul edilmektedir (Özçelik, 1998). Demirel (2003) okuma eğitiminin amaçlarını şöyle sıralamaktadır: (1) Doğru, sürekli ve anlayarak okuma becerisi kazanabilme; (2) Sözcük hazinesini zenginleştirebilme; (3) Okumanın bilgi kazanmanın yollarından biri olduğunu kavrayabilme; (4) Doğru ve güzel bir dille yazılmış metinleri okuyarak anlatım gücünü geliştirebilme ve (5) Okumayı zevkli bir alışkanlık haline getirebilme

Çocuk Kitaplarının Genel Özellikleri

Dilidüzgün'e göre (2003) çocuk yazınının en temel işlevi çocukça anlayıştan uzak bir yaklaşımla, çocuğun kültür gelişimine, düş gücünün gelişmesine ve okuma alışkanlığı kazanmasına katkı sağlamaktır. Kuru bir anlatımın egemen olduğu, yapay bir öğreticiliği ilke edinmiş yayınlar çocukta kitap okuma isteğini körelteceği gibi gereksinimlerine de yanıt veremez. İyi kurgulanmış bir çocuk kitabı bireyin eleştirel düşünme yetisini kazanmasına, ana dilinin gelişmesine ve bireyin bilişsel ve toplumsal gelişimine katkıda bulunan en önemli araçlardan birisidir. Çocuk yazını Şirin (2000) ve Şimşek'e (2002) göre çocukların ruhsal, algısal, sosyal, duygusal, estetik ve zihinsel ihtiyaçlarını karşılamanın yanı sıra ilgi duydukları konuları göz önüne alarak çocuğun kişilik özelliklerinin ve yaratıcı hayal güçlerinin gelişimine yardımcı olmalıdır. Çocuk yazınının genel özellikleri aşağıdaki maddelerde ifade edilmektedir (Hunt, 1991; Lesnik-Oberstein, 1996; Huck, 2001):

1. Çocuklara hitap eden basit bir dille yazılırlar. Kısadırlar.
2. Çocuk karakterler vardır. Yetişkin öğeler içermezler ve temalar çocuklar için uygundur.
3. Düz anlatım kadar diyaloglara da yer verilir.
4. Büyüme, olgunlaşma gibi öğeler içerirler.
5. Öğretici yanları vardır; ya da fantastik öğeler içerirler.
6. Çoğunlukla iyinin kötü üzerindeki zaferini anlatan mutlu sonla biterler.
7. Belli bir olay, olayın geçtiği yer, zaman ve kişiler bulunmaktadır. Yaşamdan kesitler sunar.
8. Olay akışı sıralı ve düzgün bir şekilde ilerler, ileriye gidişler ya da geriye dönüşler kullanılmaz
9. Betimlemeler yalın ve süssüz bir şekilde aktarılır.

Buna ek olarak, Burnett (1997), Huck, Helper, & Hickman (1993), Ouzts (1991) ve Rudman (1995) kitapların çocuğun sorun çözme becerisine de katkı sağlaması gerektiğini ifade ederler. Kitaplar

yardımıyla çocuklar tüm farklılıklara rağmen insanlarda ortak noktalar olduğunun bilincine varır; korku, kaygı, sevme ihtiyacı gibi. Edebiyat yoluyla üzüntü, korku, stres, belirsizlik, kaygı gibi olumsuz duygulara neden olan olaylarla nasıl başa çıkılabileceğini algılar (Tu, 1999).

Yetişkin ve çocuk kitaplarının her ikisinde de konu, karakter, yer ve zaman, tema ve stil ortak özelliklerdir (Sever, 2003). Bu nedenle kitaplar bu özellikleri açısından değil orijinallik, bütünlük, konuda ayırt edicilik, uygun form ve içerik açısından değerlendirilmelidir. Bazı yazı teknikleri, söz gelişi, sembolizm çok basit olmadıkça çocukların üstesinden gelebileceği bir şey olmadığından vurgulanmak istenen şey doğrudan aktarılmalıdır (McNulty, 1987).

Çocuk kitapları toplumun kültürünü çocuklara aktarmak için de iyi bir araçtır. Cinsiyet rolleri bu kültürün önemli bir parçasıdır. Cinsiyetlerin kitaplarda nasıl verildiği çocukların da kendi rolleri üzerinde bir takım çıkarımların oluşmasına katkıda bulunur. Ernst (1995) yaptığı bir araştırmada kitap adı olarak erkek adlarının kadın adlarından daha fazla olduğunu saptamıştır. Birçok çocuk kitabında kadınlar tatlı, şirin, masum, bağımlı, rahatına düşkün, kurtarılmayı bekleyen prenses olarak temsil edilirken (Jett-Simpson & Masland, 1993) erkekler güçlü, macera sever, dövüşçü, kurtarıcı, bağımsız ve becerikli olarak anlatılmaktadırlar (Temple, 1993). Bu önyargılar hem erkekleri hem de kadınları sınırlamaktadır (Fox, 1993; Rudman, 1995).

Çocuk kitabı yazarları birçok yönden eğitsel görev üstlenmiş olurlar. Bu yazarlar vermiş oldukları nitelikli eserler yoluyla çocuk gelişimine aşağıdaki katkıları yaparlar (Civaroğlu, 2000):

- Çocukların duygu, düşünce ve hayal dünyalarının gelişmesini sağlar,
- Çocukların konuşma ve okuma becerilerini geliştirir,
- Çocukların kavrama ve karşılaştırma becerilerini geliştirir,
- Çocukların hayat boyu öğrenmelerine katkı sağlar,
- Çocukların eğlenmelerine, etkilenmelerine, ilgi çekici olayların farkına varmalarına katkı sağlar,
- Çocukların çevrelerine ilgi duymalarını sağlar,
- Tarih, coğrafya, fen bilimleri, edebiyat derslerinde tanıdığı şahıslara ve onların eserlerine ilgisini artırır,
- Çocukların romandaki kişilerin yerine kendisini koyarak yeteneklerini keşfetmelerine yardımcı olur.

Kelime seçimi çocuk kitaplarında son derece önemlidir; anlaması güç kelimeler yerine daha yaygın kullanımı olan kelimeler tercih edilmelidir. Öte yandan, çocuklar yeni kelimelerle oynamayı da sevdikleri için çok teknik olmadıkları sürece yeni kelimeler öğrenmekten mutluluk duyacaklardır. Okumayı sevmeyen bir birey kitap kötü bir şekilde basıldığında, karmaşık cümle yapıları içerdiğinde, uzun kelimeler ya da tamamen yepyeni fikirler içerdiğinde okuma isteğini yitirecektir (Sever, 2003).

Çocuk kitaplarında resimler en az anlatım kadar önemlidir. Çocukları okumaya özendirir, öğrenme işine görsel algılamayı da katar ve soyut kavramları algılamayı kolaylaştırır. Bu yüzden kitaplarda kullanılan resimlerin renkli, süslü ve canlı olmasından daha çok estetik kaygılar içermesi gerekir (Sever, 2003). Cümlelerin uzunluğu onu okuyacak öğrencilerin yaş ve bilgi seviyesine uygun olmalıdır. Yazı büyüklüğü bir başka önemli unsurdur. Küçük yazıları okuması zordur ve kitabı sıkıcı hale getirebilir. Çok büyük yazılar da özellikle uzun metinlerde rahatsız edici olabilir. Kısa paragraflar ve bölümler uzun cümle ve paragraflara tercih edilirler (Watts & Nisbet, 1974).

Çocuk yayınlarının niteliği üzerinde yazar kadar yayınevlerinin de sorumluluk payı yüksektir. Yayınevleri, eserlerin basım ve yayımı için gerekli bilgi, ekip ve teknik donanıma sahip olmalıdır (Civaroğlu, 2000).

Okuma yaşı derken anlatılmak istenen bireyin gerçek yaşıdır. Bu çalışmada temele alınan 9-11 yaş arası çocuklar kelime bilgilerini geliştirmek için sözlüğü ve diğer kaynakları kullanabilecek, edebi eserleri yer ve zaman, konu, karakter ve tema ile yazar hakkında yorum yapacak yeterliktedirler (Sever, 2003).

YÖNTEM

Bu bölümde araştırma yöntemi, evren ve örneklem, veri toplama aracı, verilerin analizi ile ilgili açıklamalara yer verilmiştir.

Araştırma Yöntemi

Araştırma tarama yöntemi olup, teorik temeller kaynak taraması yoluyla, romanların niteliğine dönük veriler ise geliştirilmiş olan ölçek ile elde edilmiştir.

Evren ve Örneklem

Araştırma evreni Kocaeli’nde yer alan İlköğretim okullarının beşinci sınıf öğrencileri ve öğretmenleridir. Araştırmanın örneklemini ise evreni temsil edecek sayıda öğretmen ve öğrenci oluşturmaktadır.

Veri Toplama Aracı

Araştırma verileri araştırmacılar tarafından geliştirilen “Roman Değerlendirme Ölçeği” ile elde edilmiştir. Araştırma ölçeğinin geliştirilmesinde konuyla ilgili kaynaklardan yararlanılmış; ayrıca daha önceki çalışmalarda geliştirilen ölçeklerde yer alan sorular çalışmanın amacı doğrultusunda seçilmiştir. Değerlendirme ölçeği Defining Children's Literature and Childhood” ve Children's Notable Books: Terms and Criteria, adlı eserlerden alınan ölçeklerin kaynak taramasından elde edilen verilerin harmanlanmasıyla oluşturulmuştur. Araştırma ölçeği altı boyuttan oluşmaktadır:

1. Edebi Nitelik
2. Açık ve Yalın Bir Anlatım Dili
3. Resimlerdeki Mükemmellik
4. Format ve Organizasyonda Mükemmellik
5. Çocukların İlgi ve Motivasyonuna Uygunluk
6. Çocuklar Tarafından Kabul Edilebilirlik

Verilerin Analizi

Çalışmaya her kitap için 35 toplam 105 öğretmen katılmıştır. Her bir eser, araştırmanın değerlendirme alt boyutlarını oluşturan altı farklı gruptaki frekans, yüzde ve ortalamaya dayalı olarak analiz edilmiştir. Beşli Likert tipi ölçekle hazırlanan 49 soruluk öğretmen anketinin güvenilirlik analizi için üç farklı yöntemle başvurulmuştur. Guttman Split Half, Cronbach Alpha ve Paralel Test yöntemi. Bunun sonucunda güvenilirlik katsayısı Cronbach Alpha için 0.84, Split Half için 0.82 ve Paralel Test için 0.87 olarak bulunmuştur. Bu üç değer yüksek oranda bir güvenilirlik ifade etmektedir. Araştırmada yer alan öğretmenlerin kitaplara ilişkin görüşlerini değerlendirmek amacıyla 4.20–5.00 arasındaki puanlar ‘Çok Yeterli’, 3.40–4.19 arasındaki puanlar ‘Yeterli’, 2.60–3.39 arasındaki puanlar ‘Kısmen Yeterli’, 1.80–2.59 arasındaki puanlar ‘Yetersiz’ ve 1.00–1.79 arasındaki puanlar ‘Çok Yetersiz’ şeklinde olmak üzere beşli derecelendirme ölçeği üzerinden değerlendirilmiştir. Çalışmaya katılan 5. sınıf öğrencilerine mevcut programlarda yer alan “Kitap Okumayı Seviyorum” başlığı altında yer alan etkinliklerden seviyelerine ve yaşlarına uygun olanları seçilmiş ve soru formu olarak dağıtılmıştır. Öğrenciler kitabı okuduktan sonra soru formundaki etkinlikleri gerçekleştirmiş ve sonrasında araştırmacılara teslim etmişlerdir. Bu sorulara verilen yanıtlardan bazıları Ek 2’de sunulacaktır.

BULGULAR****

Bu bölümde kitapların altı ayrı boyutta incelenmesine ilişkin sonuçlara yer verilmiştir.

1. İlköğretim 5. Sınıf Öğretmenlerinin Kitapları Okuma Dersinin Amaçlarına Uygunluğu Açısından Değerlendirmeleri

A. Edebi Nitelik

Tablo 1. Kitapların Edebi Niteliğine İlişkin Bulgular

Edebi Nitelik (konu, karakter, yer/zaman)	Eser Adı	Çok yetersiz F / %	Yetersiz F / %	Kısmen yeterli F / %	Yeterli F / %	Çok yeterli F / %
1. Konunun orijinalliği ve farklılığı	K.çekmece okyanusu	0	0	9/25,7	16/45,7	10/28,6
	Öksüz civciv	0	1/2,9	6/17,1	19/54,3	9/25,7
	Cankurtaran yılmaz	0	3/8,6	7/20,0	14/40,0	11/31,4
2. Olaylar arasında mantıklı bir ilişki olması	K.çekmece okyanusu	0	2/5,7	3/8,6	15/42,9	15/42,9
	Öksüz civciv	0	2/5,7	2/5,7	13/37,1	18/51,4
	Cankurtaran yılmaz	0	0	4/11,4	15/42,9	16/45,7
3. Olayların neden sonuç ilişkisine göre verilmesi	K.çekmece okyanusu	0	0	7/20,0	18/51,4	10/28,6
	Öksüz civciv	0	1/2,9	0	20/57,1	14/40,0
	Cankurtaran yılmaz	0	0	0	22/62,9	13/37,1
4. Düz anlatım kadar diyaloglara da yer verilmesi	K.çekmece okyanusu	0	3/8,6	8/22,9	7/20,0	17/48,6
	Öksüz civciv	2/5,7	0	2/5,7	16/45,7	15/42,9
	Cankurtaran yılmaz	0	0	3/8,6	11/31,4	21/60,0
5. Güçlü ve etkili tasvirlerle yer vermesi	K.çekmece okyanusu	0	1/2,9	8/22,9	15/42,9	11/31,4
	Öksüz civciv	0	3/8,6	8/22,9	16/45,7	8/22,9
	Cankurtaran yılmaz	0	5/14,3	7/20,0	10/28,6	13/37,1
6. Karakterlerin gerçekçi olması	K.çekmece okyanusu	0	0	3/8,6	13/37,1	19/54,3
	Öksüz civciv	0	5/14,3	4/11,4	10/28,6	16/45,7
	Cankurtaran yılmaz	0	2/5,7	1/2,9	11/31,4	21/60,0

**** Araştırmanın Ekler bölümünde kitaplarla ilgili kısa bir tanıtım (Ek 1) ve öğrencilerin sorulara verdikleri yanıtlara ilişkin örneklere (Ek 2) yer verilecektir.

	K.çekmece okyanusu	0	3/8,6	14/40,0	11/31,4	7/20,0
7. Karakterlerin dış görünüşünün etkili bir şekilde ifade edilmesi	Öksüz civciv	0	5/14,3	9/25,7	15/42,9	6/17,1
	Cankurtaran yılmaz	5/5,7	10/28,6	0	17/48,6	6/17,1
	K.çekmece okyanusu	0	3/8,6	2/5,7	22/62,9	8/22,9
8. Karakterlerin kişilik özelliklerinin etkili bir şekilde ifade edilmesi	Öksüz civciv	0	1/2,9	9/25,7	22/62,9	3/8,6
	Cankurtaran yılmaz	0	1/2,9	2/5,7	13/37,1	19/54,3
	K.çekmece okyanusu	1/2,9	1/2,9	7/20,0	11/31,4	15/42,9
9. Karakterlerin cinsiyeti, etnik kökeni, fiziksel görünümü gibi konularda önyargılardan arınmış olması	Öksüz civciv	2/5,7	2/5,7	6/17,1	10/28,6	15/42,9
	Cankurtaran yılmaz	0	3/8,6	0	12/34,3	20/57,1
	K.çekmece okyanusu	0	0	3/8,6	8/22,9	24/68,6
	Öksüz civciv	0	0	1/2,9	15/42,9	19/54,3
10. Hikayenin geçtiği yerin gerçekçi olarak sunulması	Cankurtaran yılmaz	0	0	0	11/31,4	24/68,6
	K.çekmece okyanusu	2/5,7	2/5,7	9/25,7	10/28,6	12/34,3
	Öksüz civciv	0	4/11,4	5/14,3	10/28,6	16/45,7
11. Hikayenin geçtiği dönemin gerçekçi olarak sunulması	Cankurtaran yılmaz	0	0	9/25,7	8/22,9	18/51,4
	K.çekmece okyanusu	0	2/5,7	5/14,3	17/48,6	11/31,4
	Öksüz civciv	0	3/8,6	4/11,4	8/22,9	20/57,1
12. Eserin geçtiği çağa ve yere uygun bir dil kullanılması	Cankurtaran yılmaz	0	1/2,9	2/5,7	17/48,6	15/42,9

Konu, karakter, yer ve zaman kavramlarını kapsayan edebi nitelikle ilgili 12 maddelik analiz sonuçları Tablo 1’de verilmiştir. Buna göre kitaplarla ilgili önermelerde hemen hemen hiçbir boyutta “çok yetersiz” yargısına rastlanmamıştır, “yetersiz” yargısına da çok nadiren rastlanmaktadır. Kitaplarla ilgili yargılar çoğunlukla “yeterli” ya da “çok yeterli” seçeneğinde yoğunlaşmaktadır. Konu seçimi açısından en yeterli bulunan kitap Öksüz Civev olarak ifade edilirken, karakterlerin seçimi ve organizasyonu açısından Cankurtaran Yılmaz’ın diğerlerine oranla daha yeterli olduğu belirtilmiştir. Her üç kitap da özellikle yer tasvirlerinde “çok yeterli” kabul edilmektedir.

B. Açık ve Yalın Bir Anlatım Dili

Kitaplarda kullanılan anlatım dilini sorgulayan 8 maddelik analiz sonuçları Tablo 2’de verilmiştir. Özellikle Türkçe’nin doğru ve etkili kullanımı, dilin sadeliği ve anlaşılabilirliği açısından her üç kitap da “yeterli” ya da “çok yeterli” olarak değerlendirilmektedir. Yanıtların özellikle kullanılan kelimelerin zenginliği ya da kelime dağarcığını geliştirebilmesi açısından “çok yeterli” seçeneğinde yoğunlaştığı görülmektedir. “Çok yetersiz” seçeneğiyle hemen hemen hiç karşılaşmazken “yetersiz” ya da “kısmen yeterli” yanıtlarının “yerel konuşmaların etkili şekilde kullanımı” önermesinde daha sıklıkla yoğunlaştığı görülmektedir. Hem öğretmenlerin hem de öğrencilerin değerlendirmelerinde yer yer yerel konuşma ya da terimlere yer verilmesinde sıkıntılarla karşılaşıldığı ve bazı kelimelerin anlamlarının çocuklar tarafından anlaşılamayabileceği ifade edilmiştir.

Tablo 2. Kitaplarda Kullanılan Anlatım Diline İlişkin Bulgular

Açık ve Yalın Anlatım Dili	Eser Adı	Çok yetersiz F / %	Yetersiz F / %	Kısmen yeterli F / %	Yeterli F / %	Çok yeterli F / %
13. İmla ve noktalamanın doğru kullanılması	K.çekmece okyanusu	0	0	1/2,9	16/45,7	18/51,4
	Öksüz civciv	0	0	5/14,3	15/42,9	15/42,9
	Cankurtaran yılmaz	0	0	0	16/45,7	19/54,3
14. Kullanılan kelimelerin çeşitliliği ve zenginliği	K.çekmece okyanusu	0	1/2,9	4/11,4	14/40,0	16/45,7
	Öksüz civciv	0	1/2,9	0	23/65,7	11/31,4
	Cankurtaran yılmaz	0	0	0	25/71,4	10/28,6
15. Abartma, benzetme gibi söz sanatlarını içermesi	K.çekmece okyanusu	0	5/14,3	5/14,3	19/54,3	6/17,1
	Öksüz civciv	1/2,9	2/5,7	12/34,3	15/42,9	5/14,3
	Cankurtaran yılmaz	0	9/25,7	8/22,9	12/34,3	6/17,1
16. Kelime dağarcığını geliştirebilmesi	K.çekmece okyanusu	0	3/8,6	2/5,7	17/48,6	13/37,1
	Öksüz civciv	2/5,7	2/5,7	2/5,7	21/60,0	8/22,9
	Cankurtaran yılmaz	0	0	3/8,6	26/74,3	6/17,1
17. Kitapta kullanılan dilin sade, anlaşılır ve akıcı olması	K.çekmece okyanusu	0	3/8,6	6/17,1	14/40,0	12/34,3
	Öksüz civciv	0	0	3/8,6	14/40,0	18/51,4
	Cankurtaran yılmaz	0	0	1/2,9	18/51,4	16/45,7
18. Türkçe'nin etkin ve doğru kullanılması	K.çekmece okyanusu	0	1/2,9	4/11,4	9/25,7	21/60,0
	Öksüz civciv	0	2/5,7	1/2,9	18/51,4	14/40,0
	Cankurtaran yılmaz	0	0	2/5,7	15/42,9	18/51,4
19. Yazım yanlışlarından arındırılmışlığı	K.çekmece okyanusu	0	0	2/5,7	12/34,3	21/60,0
	Öksüz civciv	0	0	4/11,4	16/45,7	15/42,9
	Cankurtaran yılmaz	0	0	1/2,9	12/34,3	22/62,9
20. Yerel konuşmaların etkili şekilde kullanımı	K.çekmece okyanusu	0	5/14,3	10/28,6	11/31,4	9/25,7
	Öksüz civciv	1/2,9	6/17,1	9/25,7	13/37,1	6/17,1
	Cankurtaran yılmaz	1/2,9	10/28,6	10/28,6	10/28,6	4/11,4

C. Resimlerin Seçimi

Tablo 3. Kitaplarda Kullanılan Resimlerin Seçimine İlişkin Bulgular

Resimlerin Seçimi	Eser Adı	Çok yetersiz F / %	Yetersiz F / %	Kısmen yeterli F / %	Yeterli F / %	Çok yeterli F / %
21. Kitapta yeterli sayıda resim olması	K.çekmece okyanusu	2/5,7	2/5,7	41/40,0	13/37,1	4/11,4
	Öksüz civciv	27/77,1	4/11,4	4/11,4	0	0
	Cankurtaran yılmaz	1/2,9	5/14,3	11/31,4	11/31,4	7/20,0
22. Resimlerin rahatlıkla seçilebilir olması	K.çekmece okyanusu	2/5,7	3/8,6	14/40,0	13/37,1	3/8,6
	Öksüz civciv	20/57,1	9/25,7	5/14,3	½,9	0
	Cankurtaran yılmaz	0	7/20,0	8/22,9	14/40,0	6/17,1
23. Resimlerin parçayı açıklayıcı ve destekleyici tarzda olması	K.çekmece okyanusu	2/5,7	2/5,7	8/22,9	13/37,1	10/28,6
	Öksüz civciv	21/60,0	7/20,0	6/17,1	1/2,9	0
	Cankurtaran yılmaz	2/5,7	7/20,0	3/8,6	8/22,9	15/42,9
24. Kapaktaki resmin ilgi çekiciliği	K.çekmece okyanusu	0	1/2,9	15/42,9	11/31,4	8/22,9
	Öksüz civciv	0	0	9/25,7	15/42,9	11/31,4
	Cankurtaran yılmaz	3/8,6	3/8,6	6/17,1	12/34,3	11/31,4
25. Kapaktaki resmin kitabın içeriği ile örtüşmesi	K.çekmece okyanusu	0	2/5,7	6/17,1	14/40,0	13/37,1
	Öksüz civciv	0	1/2,9	7/20,0	12/34,3	15/42,9
	Cankurtaran yılmaz	0	6/17,1	8/22,9	4/11,4	17/48,6

Kitapların içinde ve kapağında yer alan resimlerin değerlendirilmesi ve kitabın konusuyla ne denli örtüştüğünü sorgulayan 5 maddelik Resimlerin Seçimi adlı grup kitaplarda en olumsuz olarak değerlendirilen bölüm olarak gözlenmektedir. Her ne kadar Öksüz Civciv dışında kalan kitaplar bu açıdan “yeterli” olarak ifade edilse de “yetersiz” ya da “çok yetersiz” seçeneklerinin sıklığı dikkate değer bir konudur. Özellikle kitabın içerisinde bulunan resimler kitabın kapağında bulunan resimlerden daha olumsuz değerlendirilmişlerdir. Söz gelişi, Öksüz Civciv adlı romandaki resimlerin sayısını 35 öğretmenden 27’si “çok yetersiz olarak” değerlendirmiştir. Bu soruda “yeterli” ya da “çok yeterli” yanıtı hiç verilmemiştir. Resimlerin parçayı açıklayıcı ve destekleyici tarzda olması ya da seçilebilirliği açısından da Öksüz Civciv diğer kitaplara göre daha olumsuz olarak görülmektedir. Kitabın kapağında bulunan resmin kitabın içeriği ile örtüşmesi açısından her üç kitap da “yeterli” ya da “çok yeterli” olarak değerlendirilmişlerdir. Öğretmenler “Görüş ve Öneriler” bölümünde yer alan değerlendirmelerinde resimlerin metinlere oranla çok az olduğunu bunun da kitaba olan ilgiyi azaltabileceğini vurgulamaktadırlar.

D. Format ve Organizasyon

Tablo 4. Kitaplarda Kullanılan Format ve Organizasyona İlişkin Bulgular

Format ve Organizasyon	Eser Adı	Çok yetersiz F / %	Yetersiz F / %	Kısmen yeterli F / %	Yeterli F / %	Çok yeterli F / %
26. Kitap kapağının kalitesi	K.çekmece okyanusu	0	0	8/22,9	18/51,4	9/25,7
	Öksüz civciv	0	0	7/20,0	18/51,4	10/28,6
	Cankurtaran yılmaz	0	4/11,4	8/22,9	11/31,4	12/34,3
27. Kullanılan kâğıdın kalitesi	K.çekmece okyanusu	0	7/20,0	14/40,0	8/22,9	6/17,1
	Öksüz civciv	1/2,9	1/2,9	15/42,9	12/34,3	6/17,1
	Cankurtaran yılmaz	1/2,9	7/20,0	3/8,6	16/45,7	8/22,9
28. Baskı kalitesinin yeterliği	K.çekmece okyanusu	0	4/11,4	7/20,0	14/40,0	10/28,6
	Öksüz civciv	0	1/2,9	8/22,9	18/51,4	8/22,9
	Cankurtaran yılmaz	1/2,9	0	3/8,6	21/60,0	10/28,6
29. Kelime ve satır aralarındaki boşluğun uygunluğu	K.çekmece okyanusu	0	0	2/5,7	15/42,9	18/51,4
	Öksüz civciv	0	3/8,6	2/5,7	16/45,7	14/40,0
	Cankurtaran yılmaz	0	0	2/5,7	14/40,0	19/54,3
30. Sayfa kenarlarındaki boşluğun uygunluğu	K.çekmece okyanusu	0	0	1/2,9	18/51,4	16/45,7
	Öksüz civciv	0	1/2,9	2/5,7	16/45,7	16/45,7
	Cankurtaran yılmaz	0	0	0	11/31,4	24/68,6

Kitaplarda kullanılan format ve organizasyonu sorgulayan 5 maddelik analiz sonuçları Tablo 4'te verilmiştir. Buna göre kitap kapağının ya da kullanılan sayfaların kalitesi, baskı kalitesi ya da sayfa kenarlarında kullanılan boşluğun yeterliliği açısından her üç kitap da “yeterli” ya da “çok yeterli” olarak değerlendirilmiştir.

E. Çocukların İlgi ve Motivasyonuna Uygunluk

Kitapların Çocukların İlgi ve Motivasyonlarına Uygunluğunu sorgulayan 8 maddelik analiz sonuçları Tablo 5'te verilmiştir. Seçilen konunun ilköğretim 5. sınıf seviyesine uygunluğu açısından her üç kitabın da olumlu özellikler taşıdığı söylenebilir. Bu başlık altındaki sorularda “çok yetersiz” ya da “yetersiz” yanıtlarıyla hemen hemen hiç karşılaşılmamaktadır. En ilginç kitap adının Öksüz Civciv olarak belirlendiğini gözlenmektedir. İşlenen tema her üç kitap için de ilgi çekici olarak ifade edilmektedir.

Tablo 5. Kitapların Çocukların İlgi ve Motivasyonlarına Uygunluğu Açısından Değerlendirilmeleri

Çocukların İlgi ve Motivasyonuna Uygunluk	Eser Adı	Çok yetersiz F / %	Yetersiz F / %	Kısmen yeterli F / %	Yeterli F / %	Çok yeterli F / %
31. Konunun sınıf seviyesine uygunluğu	K.çekmece okyanusu	0	0	3/8,6	21/60,0	11/31,4
	Öksüz civciv	0	0	7/20,0	11/31,4	17/48,6
	Cankurtaran yılmaz	0	2/5,7	4/11,4	12/34,3	17/48,6
32. Paragraf uzunluklarının seviyeye uygunluğu	K.çekmece okyanusu	0	0	2/5,7	21/60,0	12/34,3
	Öksüz civciv	0	2/5,7	5/14,3	16/45,7	12/34,3
	Cankurtaran yılmaz	0	2/5,7	0	17/48,6	16/45,7
33. Cümle yapılarının seviyeye uygunluğu	K.çekmece okyanusu	0	0	5/14,3	17/48,6	13/37,1
	Öksüz civciv	0	2/5,7	7/20,0	15/42,9	11/31,4
	Cankurtaran yılmaz	0	3/8,6	2/5,7	18/51,4	12/34,3
34. Cümlelerin uzunluğunun öğrenci seviyesine uygunluğu	K.çekmece okyanusu	0	0	5/14,3	16/45,7	14/40,0
	Öksüz civciv	0	1/2,9	8/22,9	14/40,0	12/34,3
	Cankurtaran yılmaz	0	3/8,6	3/8,6	12/34,3	17/48,6
35. Seçilen kelimelerin hedef kitlenin özelliklerine uygunluğu	K.çekmece okyanusu	0	1/2,9	11/31,4	11/31,4	12/34,3
	Öksüz civciv	2/5,7	1/2,9	5/14,3	16/45,7	11/31,4
	Cankurtaran yılmaz	0	9/25,7	3/8,6	11/31,4	12/34,3
36. Kitap adının ilgi çekici olması	K.çekmece okyanusu	0	5/14,3	8/22,9	9/25,7	13/37,1
	Öksüz civciv	0	3/8,6	4/11,4	13/37,1	15/42,9
	Cankurtaran yılmaz	2/5,7	2/5,7	6/17,1	15/42,9	10/28,6
37. Yazıların puntolarının öğrenci seviyesine uygunluğu	K.çekmece okyanusu	0	0	3/8,6	13/37,1	19/54,3
	Öksüz civciv	0	0	8/22,9	9/25,7	18/51,4
	Cankurtaran yılmaz	0	0	0	17/48,6	18/51,4
38. İşlenen temanın çocukların ilgisini çekme niteliği	K.çekmece okyanusu	0	1/2,9	3/8,6	17/48,6	14/40,0
	Öksüz civciv	0	2/5,7	0	17/48,6	14/40,0
	Cankurtaran yılmaz	2/5,7	0	8/22,9	9/25,7	16/45,7

F. Çocuklar Tarafından Kabul Edilebilirlik

Tablo 6. Kitapların Çocuklar Tarafından Kabul Edilebilirliği Açısından Değerlendirilmeleri

Çocuklar Edilebilirlik	Tarafından Kabul	Eser Adı	Çok yetersiz F / %	Yetersiz F / %	Kısmen yeterli F / %	Yeterli F / %	Çok yeterli F / %
39. Çocuğun kişilik gelişimine uygunluğu		K.çekmece okyanusu	1/2,9	0	11/31,4	6/17,1	17/48,6
		Öksüz civciv	2/5,7	0	4/11,4	14/40,0	15/42,9
		Cankurtaran yılmaz	2/5,7	0	1/2,9	15/42,9	17/48,6
40. Çocuğun yaşam deneyimlerine uygunluğu		K.çekmece okyanusu	1/2,9	2/5,7	12/34,3	12/34,3	8/22,9
		Öksüz civciv	0	2/5,7	3/8,6	16/45,7	14/40,0
		Cankurtaran yılmaz	2/5,7	2/5,7	3/8,6	15/42,9	13/37,1
41. Ders konularına katkı sağlaması		K.çekmece okyanusu	2/5,7	1/2,9	13/37,1	12/34,3	7/20,0
		Öksüz civciv	2/5,7	2/5,7	3/8,6	18/51,4	10/28,6
		Cankurtaran yılmaz	0	4/11,4	8/22,9	17/48,6	6/17,1
42. Çocukların ilgi ve yeteneklerine katkı sağlaması		K.çekmece okyanusu	0	2/5,7	11/31,4	14/40,0	8/22,9
		Öksüz civciv	0	1/2,9	5/14,3	16/45,7	13/37,1
		Cankurtaran yılmaz	2/5,7	1/2,9	2/5,7	21/60,0	9/25,7
43. Çocukların sorun çözme becerilerine katkı sağlaması		K.çekmece okyanusu	2/5,7	3/8,6	8/22,9	13/37,1	9/25,7
		Öksüz civciv	0	1/2,9	5/14,3	15/42,9	14/40,0
		Cankurtaran yılmaz	0	0	12/34,3	16/45,7	7/20,0
44. Öğrencilere farklı bakış açıları ve değerleri sunması		K.çekmece okyanusu	0	5/14,3	5/14,3	17/48,6	8/22,9
		Öksüz civciv	0	1/2,9	4/11,4	14/40,0	16/45,7
		Cankurtaran yılmaz	0	0	11/31,4	13/37,1	11/31,4
45. Öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerini geliştirecek düzeyde olması		K.çekmece okyanusu	0	3/8,6	8/22,9	11/31,4	13/37,1
		Öksüz civciv	0	0	5/14,3	16/45,7	14/40,0
		Cankurtaran yılmaz	0	1/2,9	7/20,0	15/42,9	12/34,3
46. Dil becerilerini geliştirecek nitelikte olması		K.çekmece okyanusu	0	4/11,4	4/11,4	16/45,7	11/31,4
		Öksüz civciv	0	1/2,9	3/8,6	23/65,7	8/22,9

	Cankurtaran yılmaz	0	1/2,9	2/5,7	21/60,0	11/31,4
	K.çekmece okyanusu	0	4/11,4	5/14,3	15/42,9	11/31,4
47. Düşünce ve hayal gücünü geliştirecek düzeyde olması	Öksüz civciv	0	1/2,9	3/8,6	15/42,9	16/45,7
	Cankurtaran yılmaz	0	6/17,1	2/5,7	12/34,3	15,42,9
	K.çekmece okyanusu	0	4/11,4	8/22,9	12/34,3	11/31,4
48. Çocuğun bilgi ve kültürünü artıracak özellikte olması	Öksüz civciv	0	1/2,9	3/8,6	15/42,9	16/45,7
	Cankurtaran yılmaz	0	0	11/31,4	10/28,6	14/40,0
	K.çekmece okyanusu	0	6/17,1	3/8,6	14/40,0	12/34,3
49. Öğrencilerin evrensel doğruları keşfetmesine yarayacak özellikte temalar içermesi	Öksüz civciv	0	1/2,9	4/11,4	15/42,9	15/42,9
	Cankurtaran yılmaz	0	0	2/5,7	18/51,4	15/42,9

Kitapların çocuklar tarafından kabul edilebilirliğini sorgulayan 10 maddelik analiz sonuçları Tablo 6’da verilmiştir. Kitapların çocukların eleştirel düşünme ve farklı bakış açıları geliştirme becerilerine katkı sağlaması, çocukların kültürünü, dil becerilerini ve sorun çözme yeterliliklerini geliştirmesi ya da ders konularına katkı sağlaması bakımından her üç kitap da “yeterli” ya da “çok yeterli” olarak değerlendirilmektedirler.

G. Kitaplarla İlgili Genel Bir Değerlendirme

Genel bir kaniya varabilmek açısından kitaplar toplu olarak incelenmiş ve ortaya çıkan sonuçlar Tablo 7’ye yerleştirilmiştir.

Tablo 7. Grupların Genel Değerlendirilmeleri

Eser Adı	Küçükçekmece Okyanusu	Cankurtaran Yılmaz	Öksüz Civciv
Edebi Nitelik	4,26	4,09	4,1
Açık ve Yalın bir Anlatım Dili	4,12	4,17	4,07
Resimlerin Seçimi	3,69	3,67	2,57
Format ve Organizasyon	4,17	4,03	4,03
Çocukların İlgi ve Motivasyonuna Uygunluk	4,14	4,2	4,14
Çocuklar Tarafından Kabul Edilebilirlik	4,06	4,01	4,2

Buna göre, Edebi Nitelik bakımından en yeterli bulunan eser Küçükçekmece Okyanusu olarak görülmektedir. Çalışmaya katılan öğretmenler bu eseri “çok yeterli” olarak değerlendirmişlerdir. Cankurtaran Yılmaz ve Öksüz Civciv adlı eserler edebi açıdan “yeterli” olarak değerlendirilmişlerdir. Kitaplarda kullanılan dili sorgulayan Açık ve Yalın bir Anlatım dili açısından her üç eser de “yeterli” olarak değerlendirilmişlerdir. Resimlerin Seçimi kitaplardaki en olumsuz olarak değerlendirilen bölüm

olarak gözlenmektedir. Özellikle Öksüz Cıvciv adlı eserde yer alan resimler öğretmenler tarafından “kısmen yeterli” olarak değerlendirilmektedir. Kitapların Organizasyonu ve Formatı resimlere oranla çok daha başarılı bulunmuştur. Her üç eser de bu açıdan “yeterli” olarak değerlendirilmişlerdir. Çalışmaya katılan öğretmenler Çocukların İlgi ve Motivasyonuna Uygunluğu bakımından Cankurtaran Yılmaz’ı diğer iki kitaba göre daha yeterli olarak değerlendirmektedirler. Bu kitap “çok yeterli” bulunurken diğer iki kitap “yeterli” olarak ifade edilmektedir. Çocuklar Tarafından Kabul Edilebilirlik açısından ise Öksüz Cıvciv “çok yeterli” olarak değerlendirilirken diğer iki kitap “yeterli” bulunmuştur. Özellikle son grupta yer alan sonuçlar incelendiğinde öğrenciler üzerinde her üç kitabın özellikle Öksüz Cıvciv’in son derece olumlu etkiler yaratabilmesinin yanı sıra hem yaşama ilişkin hem de derslere ilişkin birçok katkı sağlayabileceği öğretmenler tarafından vurgulanmaktadır.

TARTIŞMA ve SONUÇ

1. Kitaplarda yer alan kimi kelimeler yerel özellikler taşıdığından, kimisi ise günlük yaşamda öğrencilerin sıklıkla karşılaştığı kelimeler olmadığından çocuklar tarafından anlaşılammıştır. Bu nedenle romanlarda geçen “yargıcı, fayrap etmek, mendirek, kağı, salık vermek, kancalı kaşık” gibi kelimelerin anlamları sözlük yazarlarına danışılarak dipnotlar aracılığıyla verilebilir. Böylelikle kitabın özüne de sadık kalarak kitaplarda geçen ve anlatıma zenginlik katan kelimelerin daha derinlemesine anlaşılması sağlanabilir.

2. Çocuk kitaplarında kullanılan resimler çocukların konuyu anlamalarına destek olan, düş dünyalarını zenginleştiren ve okumayı ilginç hale getiren unsurlardır. Her üç kitapta da kullanılan resimler siyah beyaz olup konuya destek amaçlı hazırlanmışlardır ancak sözlü anlatımı desteklemek konusunda tam bir yeterlilik sağlayamamaktadırlar. Bu nedenle nicelik ve nitelik anlamında resimlerin kalitesinin artırılması yoluna gidilmelidir.

3. Kitapların dolaylı olarak öğrencilerin derslerine katkı sağlaması ya da değişik alanlarda bilgiye ulaşmalarını sağlaması mümkündür. Söz gelişi, Cankurtaran Yılmaz’da yüzme öğretimi ya da temizlik alışkanlığı ile ilgili kavramlar yer almaktadır. Küçükçekmece Okyanusu’nda balık tutma üzerine ya da verilen sözlerin tutulması üzerine detaylı açıklamalar vardır. Bu nedenle, farklı derslerde konulara destek amacıyla kitapların kullanılması sağlanabilir.

4. Kitaplarda yer alan kimi anlatımlardan yararlanılarak ders içi ve ders dışı bir takım etkinlikler gerçekleştirilebilir. Söz gelişi, Cankurtaran Yılmaz’da sudan kurtarma sahnesinin resmi yapılabilir, çay ocağında geçen bir gün canlandırılarak kötü ve iyi davranışlar üzerinde durulabilir. Öksüz Cıvciv’in başından geçenler resmedilebilir ya da diğer tavuğun ve cıvcivlerin onu kabul etmeyişi üzerinden farklılıklara saygılı olma üzerine bir kompozisyon yazdırılabilir. Küçükçekmece Okyanusu’nda çocukların sandaldaki mücadele sahneleri resmedilebilir ya da sandaldaki diyaloglar sınıfta canlandırılabilir.

5. Rıfat Ilgaz’ın eğitimci ruhunun yansımaları olan bu kitaplarda dünya çocukların gözünden anlatılmakla kalmıyor, yetişkinlere “çocuklar dünyaya böyle bakıyor” deniliyor. Bu kitaplar yetişkinlere özellikle Eğitim Fakültelerinde okuyan sınıf öğretmenliği öğrencilerine ve görev yapmakta olan sınıf öğretmenlerine çocukların dünyalarını daha iyi anlamaları açısından tavsiye edilebilir nitelikte kitaplardır.

6. Öğrencilerden alınan yanıtlarda birçok öğrencinin yazar hakkında bilgisinin olmadığı ve yazarı tanıma isteği açıkça ortaya çıkmaktadır. Bu noktada ülkemizdeki birçok kitap yetersiz sayılmaktadır. Bu nedenle, kitaplara yazarla ve kitaplarıyla ilgili kısa bir bilgilendirme metni eklemek çocukların yazarların dünyasına farklı gözle bakmalarını ve yazarın yaşamını öğrenme yoluyla bu alana ilgi duymalarını sağlayabilir.

7. Milli Eğitimin kitap seçme ilkeleri göz önüne alınarak her üç kitabın da okuma dersinin amaçlarına uygunluğu ve derslere katkı sağlaması bakımından “yeterli” olduğu söylenebilir. Bu anlamda bu kitaplar İlköğretim öğrencilerine tavsiye edilebilir eserler arasına alınmalıdır.

8. Yurt Dışında ALA (American Library Association) gibi bir takım güvenilir kurumlar geliştirdikleri ölçekler doğrultusunda her yıl birçok çocuk kitabını incelemeye almakta ve her yıl çocuklara uygun kitapların bir listesini yayınlamaktadır. Ülkemizde ise Milli Eğitim Bakanlığı hangi ölçütler doğrultusunda geliştirildiği kamuoyuna açıklanmayan 100 temel eserin saptanması dışında etkili bir çalışma gerçekleştirilmemiştir. Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde kurulacak olan ve çocuk kitaplarını belli ölçütler altında inceleyen bir birim aracılığıyla okullarımıza kitap önerilmesi yoluyla öğrencilerin nitelikli çocuk kitaplarıyla tanışmaları sağlanabilir ya da bu alanda çalışma yapmak isteyen akademisyenlere destek olunabilir.

KAYNAKÇA

- Burnett, J. (1997). "Opening the world to children: Using Books to Develop Problem-solving Strategies"., *Annual International Conference of the Association for Childhood Education*. Portland. Children's Notable Books:Terms and Criteria. [Online]: Retrieved on 04. February.2006, at URL: <http://www.ala.org/ala/alsc/awardsscholarships>
- Civaroğlu, Ö. (2000). *Çocuk Edebiyatı*. İstanbul: Esin Yayınevi
- Demirel, Özcan. (2003). *Türkçe Öğretimi*. Ankara: Pegem yayıncılık. 5. Baskı
- Dilidüzgün, S. (2003). *Çağdaş Çocuk Yayımları*. İstanbul: Morpa Kültür Yayımları.
- Erdoğan, F. (1999). Türkiye'de Yayımlanmış Telif Çocuk Kitaplarının İçerik Analizi, İst.Ün. Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İstanbul
- Ernst, S. B. (1995). Gender issues in books for children and young adults. In S. Lehr (Ed.). *Battling dragons: Issues and controversy in childrens literature* (pp. 66-78). Portsmouth, NH: Heinemann.
- Fox, M. (1993). Men who weep, boys who dance: The gender agenda between the lines in children's literature. *Language Arts*, 70, 2, 84-88..
- General Criteria for Evaluating and Selecting Fiction, [Online]: Retrieved on 06.February.2006, at URL: <http://www.libsci.sc.edu/miller/EvalFiction.htm>
- Huck, C. (2001). *Children's Literature in the Elementary School*. New York:McGraw-Hill.
- Huck, C. S., Hepler, S., & Hickman, J. (1993). *Children's literature in the elementary school*. Forth Worth, TX: Harcourt Brace.
- Hunt, P. (1991). *Criticism, Theory, and Children's Literature*. Oxford:Blackwell Publishing.
- Jett- Simpson, M., ve Masland, S. (1993). Girls are not dodo birds! Exploring gender equity issues in the language arts classrooms. *Language Arts*, 70, 2, 104-108..
- Lesnik-Oberstein, Karin (1996). "Defining Children's Literature and Childhood" Hunt, Peter (ed.) *International Companion Encyclopedia of Children's Literature* (pp. 17-31). London: Routledge.
- MEB (2005), İlköğretim Türkçe dersi 4. ve 5. Sınıf Öğretim Programı, Ankara: Devlet Kitapları Basımevi.
- McNulty, F. (1987). Using Literature To Help Children Cope with Problems. Developmental Continuums. *ERIC Digest* D148; Christopher-Gordon Publishers
- Ouzts, D. T. (1991). The emergence of bibliotherapy as a discipline. *Reading Horizons*, 31 (3), 199-206. [EJ 421 420]
- Özçelik, D.A.(1998). *Eğitim Programları ve Öğretim (Genel Öğretim Yöntemi)*. Ankara: ÖSYM Yayınları
- Rudman, M. (1995). *Children's Literature: An issues approach*. New York: Longman.
- Sever, Sedat. (2003). *Çocuk ve Edebiyat*. Ankara: Kök Yayıncılık
- Şimşek, T. (2002). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Rengarenk Yayınları
- Şirin, M. R. (2000). *Çocuk Edebiyatı*. İstanbul: Çocuk Vakıf Yayınları
- Temple, C. (1993). "What if 'Beauty' had been ugly?" Reading against the grain of gender bias in children's books. *Language Arts*, 70 (2), 89-93. [EJ 457 108].
- Tu, Wei (1999). Using Literature To Help Children Cope with Problems. *ERIC Clearinghouse on Reading English and Communication Bloomington IN*. ERIC Digest D148.
- Watts, L. and Nisbet, J. (1974). *Legibility in children's books: a review of research*. Slough: NFER Publishing Company Ltd.
- Yalçın, A. ve Aytaş, G. (2002). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Akçağ Yayınları

Ek 1. Kitaplarla İlgili Genel Bir Tanıtım

CANKURTARAN YILMAZ

10 bölümden oluşan ve yazarın doğduğu yer olan Cide'de geçen kitap Yılmaz adında bir çocuğun yaşamından bir kesiti anlatmaktadır. Gerçekçi bir tür olarak yazılan kitapta konu gelişimi kronolojik sıra ile verilmiştir. Yılmaz'ın yaşamı İstanbullu bir ailenin Cide'ye gelmesi ile değişir. Ailenin büyük oğlu Tural ve babası Naci ilk karşılaşmalarında Yılmaz'a son derece kötü davranırlar. Buna rağmen Yılmaz çok istediği mayonun ödül olarak verildiği yüzme yarışını tam kazanmak üzereyken Karadeniz'de yüzmeye alışık olmayan Tural ve Naci'nin boğulmak üzere olduklarını fark edince yarışı kaybetme pahasına onları ölümden kurtarır. Yılmaz'ın bu tavrı diğerleri üzerinde etkili olur ve aralarında sıcak bir dostluk başlar.

Romanda karakterlerin zayıf ve güçlü yanları bir arada verilmiştir. İyiler hep iyi, kötüler ise tamamen kötü değildir. Romanda kötü olan karakterlerin tümü roman süresince olumlu bir değişme göstermişlerdir. Yazar, toplumun kadına bakış açısını ortaya koymuş ancak buna taraf olmadığını da belirtmiştir. Nitekim kadın karakterler hep güçlü kişilikler olarak verilmiştir. Yılmaz'ın ablası ve annesi fedakar insanlardır, üretkendirler. İstanbullu ailenin annesi gerektiğinde çocuğunun haksız davranışlarına karşı koyan ve bu konuda eşini de doğru yola getiren güçlü bir karakterdir. Zehra öğretmen insanlar arasında ayırım yapmayan ve çocukları çok seven misafirperver biri olarak tasvir edilmiştir.

Yazar sık sık güçlü yer tasvirlerine başvurmuştur. Cide'nin denizi, Yılmaz'ın çalıştığı yer özenle ifade edilmiştir. Yazar, olumlama yöntemi kullanarak çocuklara olumlu örnekler göstermekte, zorlanmadan onları olmalarını istediği biçime yönlendirmeye çalışmaktadır. Kitabın ana teması hangi şartlar altında olursa olsun iyilik yapmaktan vazgeçilmemesi şeklinde özetlenebilir. Eser çocuklara doğru, duyarlı, anlayışlı ve bilgili bir insan olmayı öğütüyor. Kitapta kimi zaman sembollere de yer verilmiştir. Söz gelişi, Tural Pepsi içmek istemiş Yılmaz ise ona sulandırılmış Aroma vermiştir. Tural bunu fark etmeden içmiş hatta çok beğenmiştir. Bu noktada aslında anladığımızdan değil ama sırf görüntüde olsun diye farkına varmadan batıya özendiğimiz sonucunu çıkarmak olasıdır. Yazar seçtiği insan isimlerinde de aynı yöntem başvurmuştur. Yılmaz karakteri adıyla aynıdır, tüm zorluklara ve olumsuzluklara rağmen güçlüklerden yılmamaktadır. Naci ise kurtulan anlamına gelmektedir ve Yılmaz onu sadece ölümden değil içinde bulunduğu sevgisiz ortamdan da kurtarmıştır. .

ÖKSÜZ CİVCİV

11 bölümden oluşan ve Cide'de geçen roman, Şenay Hanım ve kızı Güliz'in yaz tatilinde Niyazi Tekinoklar'ın evine gelmesiyle başlar. Güliz için oldukça yabancı olan bu yaşam Niyazi Bey'in torunu olan Erdem'in de yardımıyla kolaylaşmıştır. Kitapta yer alan olaylar kuluçkadaki 10 yumurtadan çıkan tek civcivin kimsesizliği ile Güliz'in babasızlığı arasında bir ilişki kurarak ifade edilmektedir.

Romandaki bütün karakterler hep olumlu yönleriyle yansıtılmıştır. Karakterlerin birbirleriyle daima aynı yumuşaklıkta ve saygıyla konuşması okura doğru iletişimi göstermek amacını taşımaktadır. Çocuk karakteri Güliz dünyayı olduğu gibi kabul etmek yerine tüm çocuksuluğu ile sorgulamaya gitmektedir. Romanda düz anlatım olduğu kadar diyaloglara da yer verilerek çeşitli bir anlatım sergilenmiştir. Kitapta kadın karakterler ön plandadır. Şenay Hanım, eşini kaybetmiş, yazarlık yaparak geçimini sağlayan ve tek başına kızını yetiştirmeye çalışan çağdaş bir Türk kadını temsil etmektedir. Çizilen anne karakteri eğitimi, zekası ve bakış açısı ile toplumumuzda kadının yerini, önemini ve duruşunu desteklemektedir.

Civcivin farklılığı nedeniyle önce bir takım sıkıntılar yaşamasına rağmen kendisini keşfetmesi, yılmadan zorluklarla mücadele etmesi ve sonunda kendisini kabul ettirmesi ile küçük yaşta babasını kaybeden Güliz'in yaşamda tutunma mücadelesi arasında kurulan benzerlik kitabın ana temasını

oluşturmaktadır. Bu ifadeler bazen doğrudan öğüt şeklinde bazen de okuyucunun neden-sonuç ilişkisiyle çıkarabileceği şekilde verilmektedir. Ilgaz öykünün yanında, öykünün geçtiği yerleri, yapılan işleri, mesleki bilgileri dolaylı olarak çocuğa öğretmeyi amaçlamaktadır.

KÜÇÜKÇEKMECE OKYANUSU

6 bölümden oluşan ve Küçükçekmece'de geçen hikayede geçici olarak dedesi Selami'nin yanında kalan Turgut'un başından geçenler anlatılıyor. Turgut, Selami Dede ile birlikte çıktığı sandal gezisi sırasında arkadaşı Altan'ı da yanlarına alır. Ancak avladıkları balığı Altan'a vermeyen Selami Dede'nin inatçı ve bencil tavırları yüzünden ortalık karışır. Çocuklardan çok yetişkinlerin hataları ve doğrularıyla merkeze alınan bu eserde Selami beyin yaptığı açgözlülüğün ve haksızlığın bedelini nasıl ödediği anlatılıyor.

Romanda karakterlerin iyi ve kötü yanları bir arada verilmiştir. Örneğin Selami Dede son derece inatçı ve sadece kendini düşünen, verdiği sözleri tutmayan biri olsa da boğulma tehlikesi geçiren çocuklar için endişelenmiş ve onlarla ilgilenmiştir. Romandaki karakterler başta olumsuz tavırlar sergilese de olumlu değişimler yaşamışlardır. Çocukların iletişiminde büyüklerin olumlu ve olumsuz olarak ne derece etkili olduğu vurgulanmıştır.

Romanda düz anlatım olduğu kadar diyaloglara da yer verilerek çeşitli bir anlatım sergilemiştir. Kitapta erkek karakterler ön plandadır. Yazar sık sık tasvirlerle başvurmuş denizin görüntüsü, dalgaları ve manzaraları güçlü bir dille anlatılmıştır. Kitabın giriş kısmında yer alan tasvirli anlatım ilgi çekici olmakla birlikte cümlelerin devrik oluşu öğrencilerin cümleleri algılamakta güçlük çekmelerine neden olabilir. Öyküde zaman atlamasının olması küçük çocuklar için anlaşılabilir. Kitabın ana temasının, zor durumdaki insanlara yardım etmek gerektiği, çocuklara söz verildiğinde tutulması gerektiği gibi davranışlar olduğu söylenebilir. Bu ifadeler doğrudan öğüt şeklinde değil okuyucunun neden-sonuç ilişkisiyle çıkarabileceği şekilde verilmektedir. Kitapta dolaylı olarak öğrencilerin bilgi edinebileceği noktalar vardır. Söz gelişi, fırtınalı havalarda sandalla denize açılmamak, verilen sözleri tutmak, yalan söylememek gibi...

Ek 2. Öğrencilerin Sorulara Verdikleri Yanıtlardan Bazıları

COCUKLARDAN RIFAT ILGAZ'A MEKTUPLAR

Kitabın yazarına mektup yazmak isteseydin ne yazardın?

Kitabınız çok güzeldi. Fakat Yılmaz'ın işyerinde çok güzelmesi hoşuma gitmedi. Onun dışında güzeldi. Sizin farklı kitaplarınızı okumayı işle bekliyorum.

Kitabın yazarına mektup yazmak isteseydin ne yazardın?
Sayın Rifat İLGAZ sizin kitaplarınızı çok beğenerek okuyorum. Sizden bir isteğim var eğer kabul ederseniz sizin bende bulunan 2 kitabınız var eğer bana tüm eserlerinizi yollayabilir misiniz? Eğer yollarsanız çok sevinirim.

Kitabın yazarına mektup yazmak isteseydin ne yazardın?

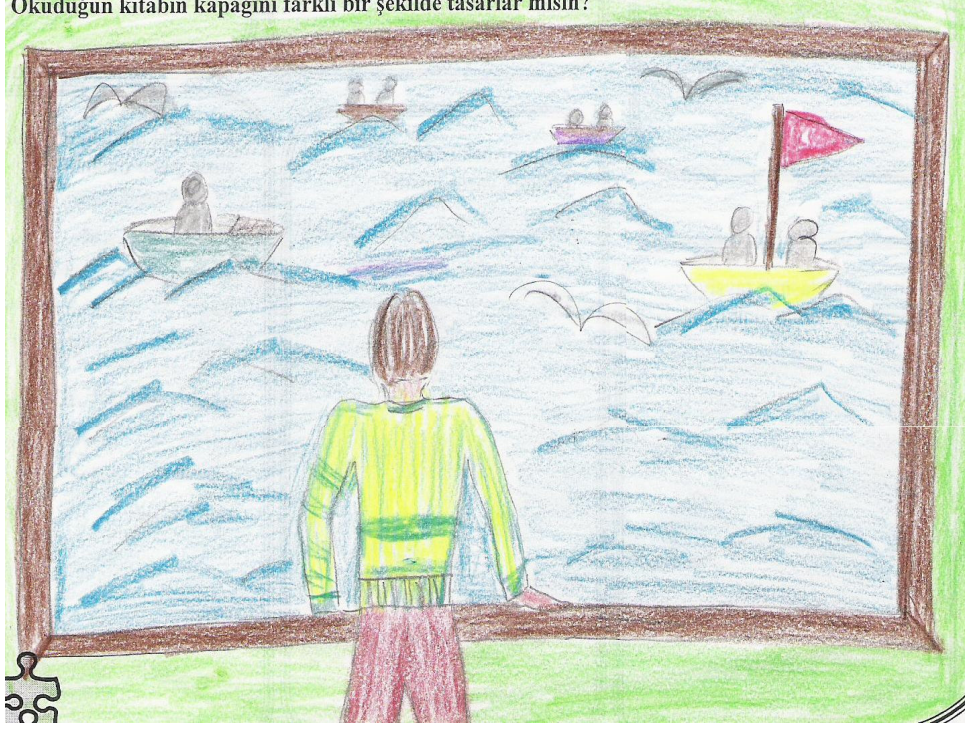
Saygı Değer Rifat İlgaz
Yazmış olduğunuz bu kitap
açıkcası beni çok sevindirdi.
Sizin kitaplarınızı daha önce
okumuştum. Ama bu kadar
güzelini ilk defa okudum. Merlek baya
ünvanının etmeni dileği ile

Kitabın yazarına mektup yazmak isteseydin ne yazardın?

Sevgili Rifat İlgaz,
Sizin Küçük Gecmece Okyanusu
kitabınız gibi diğer kitapla-
rınızda çok güzel. Her bir parag-
rafı bir sonraki paragrafa me-
rak uyandırıyor. Bu kitabı okurken
bu olayın devamı nasıl olacak
diye merak duydum. Başarıları-
nızın devamını dilerim.

KİTAP KAPAĞI TASARIMLARI

Okuduğun kitabın kapağını farklı bir şekilde tasarlar mısın?

Okuduğun kitabın kapağını farklı bir şekilde tasarlar mısın?

DEĞİŞTİRMEK İSTEDİKLERİ BÖLÜM

Değiştirmek istediğin bölümü yazar mısın?

Uımlamak yerine
ıternızlemek olsaydı
herkez daha iyi an-
lardı. Başka değiştir-
mek istediđim böl-
üm yok.

ŞİİRLER

Kitap hakkındaki duygularını şiirle yazar mısın?

BİZ OKUYALIM DİYE
Biz okuyalım diye
Yazmış bu kitabı Rifat Uğur
Biz okuyalım diye
Almış eline kâğıdı, kalem
Biz de okuduk bu kitabı
Çok da beğendik aslında
Sevgiler, saygılar
Sayın Rifat Uğur sana.

Kitap hakkındaki duygularını şiirle yazar mısın? **KAVGA ETME**

Bir balık için,
Kavga etme ne olur!
Hele o büyük tırna balığı ise
Paylaş ye birlikte doya doya

Paylaşmayı öğren bozma,
Arkadaşlığını!
Arkadaşlığının değerini
Kavga etme ne olur!